

POSTANOWIENIE

Dnia 26 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego w [...]

przy uczestnictwie J.R.

oraz przy udziale Prokuratora Regionalnego w [...]

o uznanie uczestnika za osobę stwarzającą zagrożenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 stycznia 2017 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika J.R.

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 7 listopada 2014 r., sygn. akt I ACa .../14,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. przyznaje ze środków Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w [...]) na rzecz adwokata Ł. B. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi J. R. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Karnego w [...] wniósł o uznanie uczestnika J.R. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 i 9 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U z 2014 r., poz. 24) oraz umieszczenie uczestnika w Krajowym Ośrodku Zabiegania Zachowaniom Dyssocjalnym.

Postanowieniem z dnia 2 września 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] uznał uczestnika J.R. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 przytoczonej ustawy, orzekł o umieszczeniu go w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym oraz zarządził pobranie od niego materiału biologicznego (DNA), odcisków linii papilarnych i obrazu zawierającego jego utrwalony wizerunek (art. 14 ust. 3 i art. 17 przytoczonej ustawy).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. R. został prawomocnie skazany za popełnienie przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz wolności seksualnej, w tym na karę 25 lat pozbawienia wolności za zabójstwo oraz na karę 7 lat pozbawienia wolności za zgwałcenie 34 letniej kobiety. Po 3 miesiącach od opuszczenia zakładu karnego w związku z zakończeniem kary za ten ostatni czyn, uczestnik zgwałcił 8 letnią dziewczynkę. W dniu 24 lipca 2014 r. zakończył odbywanie kary 14 lat pozbawienia wolności orzeczonej za to przestępstwo. J. R. był także w przeszłości skazany za przestępstwo z art. 208 dawnego k.k. oraz za znęcanie się nad matką na 1 rok pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 3 lat. W przeszłości, w związku z charakterem popełnianych przestępstw, uczestnik był badany przez lekarzy psychiatrów, seksuologów oraz psychologów, którzy stwierdzili, że uczestnik jest społecznie nieprzystosowany, wykazuje znaczne braki w zakresie uczuciowości wyższej, jest niezdolny do bliskości emocjonalnej, zaspokaja własne potrzeby nie licząc się z potrzebami i uczuciami innych, wypiera poczucie winy za popełnione czyny, obciążając winą za niepowodzenia otoczenie. Stwierdzono także u niego zaburzenia sfery seksualnej (sadyzm seksualny, niedorozwój seksualny) oraz zespół uzależnienia od benzodiazepin (BDA) w

związku z czym uczestnik odbywał ostatnią karę za gwałt w systemie terapeutycznym w zakładzie karnym w [...]. Na podstawie dowodów z opinii biegłych lekarzy psychiatrów, psychologów i psychologa - seksuologa klinicznego, Sąd Okręgowy ustalił, że uczestnik nie jest chory psychicznie, występują natomiast u niego głębokie zaburzenia psychiczne w postaci osobowości nieprawidłowej, dyssocjalnej, przy czym brak jest możliwości efektywnego poddania się przez niego postępowaniu terapeutycznemu na wolności. Uczestnik zaprzecza problemom osobowościowym, nie identyfikuje swoich zaburzeń zachowania w sferze seksualnej, neguje ich występowanie w przeszłości, nie ma też motywacji do ich ujawniania

i przepracowywania w procesie terapeutycznym. Rozpoznano u niego uzależnienie od substancji psychoaktywnych, alkoholu, a także leku - relanium. W zakładzie karnym odbył 10 - miesięczny cykl terapeutyczny dla sprawców przestępstw seksualnych, uczestniczył też w pełnym cyklu zajęć z edukacji seksualnej i treningu kompetencji społecznych. Po opuszczeniu zakładu karnego zamieszkał z matką i rodziną brata przyrodniego, nie podjął pracy i nie posiada źródeł utrzymania. U uczestnika potwierdzono zdiagnozowane wcześniej głębokie zaburzenia psychiczne - osobowość nieprawidłową, dyssocjalną, przy czym zachodzi bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej. Przeprowadzone badania nie ujawniły u niego zaburzeń preferencji seksualnych, aczkolwiek w ocenie biegłego seksuologa nie oznacza to, że rzeczywiście nie występują one u uczestnika. Uczestnik powinien być poddany terapii w warunkach zamkniętych, gdyż leczenie ambulatoryjne nie byłoby wystarczające ze względu na fakt, że uczestnik jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, występują u niego zaburzenia zachowania, emocji i osobowości, zaburzenia preferencji seksualnych w postaci sadyzmu seksualnego połączone z brakiem krytycyzmu względem własnych potrzeb i problemów, nadużywaniem alkoholu oraz uzależnieniem od BDA, natomiast głębokie upośledzenie struktury moralnej może wpływać na podejmowanie działań o charakterze skrajnie egocentrycznym, nierozważnym, a nawet nieprzewidywalnym. W oparciu o te ustalenia, Sąd Okręgowy uznał, że zachodzą przewidziane w ustawie z dnia

22 listopada 2013 r., przesłanki do uznania uczestnika J.R. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r., poz. 24) oraz do umieszczenia go w Krajowym Ośrodku Zabiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Z pisemnych i ustnych uzupełniających opinii biegłych wynika bowiem, że charakter zaburzeń psychicznych i ich nasilenie wskazują, iż jest to niezbędne ze względu na bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez uczestnika czynu zabronionego, w którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy.

Na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika postępowania, Sąd Apelacyjny dopuścił i przeprowadził wskazane w niej dowody, ustalając na ich podstawie, że uczestnik po opuszczeniu zakładu karnego zarejestrował się jako poszukujący pracy, podlega stałej bezpośredniej ochronie policji oraz pozostaje pod opieką poradni. Sąd Apelacyjny uznał jednakże, że te dodatkowe ustalenia nie stanowią podstawy do przyjęcia braku przesłanek, którymi kierował się Sąd Okręgowy orzekając o umieszczeniu uczestnika w Ośrodku, a więc, że uczestnik nie jest osobą stwarzającą zagrożenie i wymagającą terapii w rozumieniu przytoczonej ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. Postanowieniem z dnia 7 listopada 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację uczestnika jako bezzasadną, dzieląc przeprowadzoną przez Sąd pierwszej instancji ocenę dowodów, ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną, a także nie stwierdzając zasadności zarzutów zawartych w apelacji.

W skardze kasacyjnej, uczestnik postępowania zarzucił naruszenie przepisów postępowania tj. art. 382 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. zdanie drugie i art. 286 k.p.c., a także naruszenie art. 328 §2 k.p.c. Wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Okręgowego w [...] i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postępowanie w rozpoznawanej sprawie zmierzało do ustalenia, czy zachodzą przesłanki do uznania uczestnika J.R. za osobę stwarzającą

zagrożenie w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającym zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r., poz. 24) oraz jego umieszczenia w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym w oparciu o art. 14 ust. 3 tej ustawy. W wyroku z dnia 23 listopada 2016 r., K 6/14 (Dz.U. z 2016 r., poz. 2205, OTK-A z 2016 r., poz. 98) Trybunał Konstytucyjny uznał, że objęte badaniem sądu konstytucyjnego i wymienione w sentencji tego wyroku przepisy przywołanej ustawy (art. 1, 2 ust. 3, 9, 11, 14 ust. 1, ust. 2 i ust. 3, 15 ust. 1 zdanie 1, 19 ust. 3 oraz 25) są zgodne z Konstytucją. Celem postępowania uregulowanego w tej ustawie jest poddanie sprawców najpoważniejszych zbrodni z użyciem przemocy lub na tle seksualnym przymusowej terapii po to, aby zarówno w interesie tej osoby, jak i w interesie społecznym, zapobiec popełnieniu przez nich w przyszłości podobnych czynów, nie zaś ich represjonowanie przez ponowne ukaranie za ten sam czyn.

Sformułowane w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie zasługują na uwzględnienie. Nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., albowiem uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia spełnia wymogi wskazane w tym przepisie i poddaje się kontroli kasacyjnej. Nie jest także uzasadniony zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. zdanie drugie oraz art. 286 k.p.c. przez oddalenie wniosku uczestnika postępowania o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych utrwalony jest - podzielany także w nauce prawa procesowego - pogląd, że dowód z opinii biegłego ma szczególny charakter, gdyż sąd ma obowiązek dopuścić i przeprowadzić ten dowód wówczas, gdy sporna okoliczność, mająca znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, wymaga wiadomości specjalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2010 r., III SK 16/10, nie publ.). Z uwagi na ten charakter wymienionego dowodu nie mają do niego zastosowania wszystkie zasady dotyczące postępowania dowodowego, a w szczególności art. 217 § 1 k.p.c. Nie ma podstaw do przyjęcia, że sąd obowiązany jest dopuścić dowód z opinii kolejnych biegłych w każdym wypadku, w którym strona nie aprobuje tej opinii, bo jest ona dla niej niekorzystna (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia

15 lutego 1974 r., II CR 817/73 niepubl. i z dnia 14 marca 2007 r., I CSK 465/06. OSP 2008, nr 11, poz. 123). Sąd ma obowiązek dopuszczenia dowodu z kolejnej opinii, gdy obiektywnie rzecz ujmując zachodzi taka potrzeba, a więc gdy przeprowadzona już opinia zawiera istotne luki, jest niekompletna, bo nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, niejasna czyli nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna, tj. gdy przedstawiona opinia nie pozwala organowi orzekającemu zweryfikować zawartego w niej rozumowania co do trafności wniosków końcowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1974 r., II CR 5/74, nie publ, i z dnia 27 lipca 2010 r., II CSK 119/10, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, nie publ.). Opinia biegłego podlega ocenie - przy zastosowaniu art. 233 § 1 k.p.c. - na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków (por. postanowienie Sądu Najwyższego SN z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98 OSNC 2001, nr 4, poz. 64). Opinia biegłego jest niejasna wtedy, gdy jej wnioski końcowe są nielogiczne, nieścisłe lub obwarowane takimi zastrzeżeniami, iż nie można ustalić, jaki ostatecznie pogląd przyjmuje biegły, a także wówczas, gdy sformułowana jest w sposób tak zawiły, że jest niezrozumiała lub gdy jej wnioski końcowe nie znajdują oparcia w badaniach opisanych przez biegłego. Za opinię niepełną uznać należy taką opinię, która nie uwzględnia lub pomija niezbędne czynności badawcze, co ma wpływ na jej końcowe wnioski lub też nie odpowiada na wszystkie pytania lub zagadnienia wskazane przez sąd w tezie dowodowej.

Złożone w toku postępowania przez Sądem Okręgowym opinie pisemne i ustne opinie uzupełniające biegłych (na rozprawie z udziałem uczestnika J. R. i jego pełnomocnika procesowego) zostały ocenione przez Sądy obu instancji z zachowaniem przytoczonych wyżej reguł, czemu sądy te dały wyraz w uzasadnieniach orzeczeń. Sąd Apelacyjny odniósł się do zastrzeżeń zgłoszonych w stosunku do tych opinii przez apelującego, w tym także do podnoszonej w apelacji kwestii istnienia potrzeby poddania uczestnika obserwacji w warunkach zamkniętych oraz potrzeby sporządzenia kolejnej opinii biegłych, wskazując,

że z art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r., wynika, że badanie psychiatryczne może być połączone z obserwacją w zakładzie psychiatrycznym, jeżeli biegli lekarze psychiatrzy zgłoszą taką konieczność, co w rozpoznawanej sprawie nie nastąpiło.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

jw

kc